

Иван Златковић

„НАША КЊИГА”

Поштовани чланови породице Данка Поповића,
чланови жирија,
поклоници дела Данка Поповића,
љубитељи књижевности,

Задовољство ми је што под овом митском Букуљом, светкујемо роман *И жив и мршав*, којем је она извориште и колевка.

Захваљујем се жирију на додељеној књижевној награди „Данко Поповић”, на свим лепим речима о роману *И жив и мршав*; аранђеловачком Народном музеју, који већ деценију слави дело Данка Поповића на овај начин; Удружењу грађана „Данко Поповић”, које чува и вреднује његово литерарно стваралаштво; и, надам се, вама, драги пријатељи, који сте вечерас с нама на овој књижевној светковини.

Имао сам то задовољство да познајем Данка Поповића, сећам се једног сусрета с њим на представљању неке публикације о културној историји Аранђеловца. Након завршене промоције, пришао ми је рекавши: „Дивно сте говорили о овој нашој књизи”. Тада сам схватио да он сваку реч о сопственом завичају, књигу која се њиме бави, сматра „нашом”, својом, и да његова искрена љубав према Аранђеловцу и Шумадији није само књижевни топос, већ суштствени емотивни, интелектуални и духовни дамар. Завичај у делима Данка Поповића представља иницијални просторни и временски хронотоп, извориште и одредиште његовог уметничког битка. Тај онтолошки карактер завичајности означава есенцијално поетичко

обележје романескних, приповедачких, драмских и публицистичких дела овог ствараоца.

И не бих се могао пред вама, часном књижевном аудиторијуму, заклети да је то једина блиска нит с романом *И жив и мршав*, јер, како Милорад Павић пише, „Дело је увек мудрије од свог творца”. У једном од ранијих Поповићевих романа, који се није нашао у том магичном Милутиновом обзорју, казује се о двојци ликова Кондићу и Тополцу, официрима који се враћају из Велике војне. Кондић бива оптужен за убиство које није починио, и у кафкијанском смислу постаје кривац без кривице. Он бежи из затвора, како би доказао сопствену невиност, али сплетом злехудих околности и он постаје убица и оглашен хајдуком. Расплет романа је у његовој погибији, убија га Тополац, сада жандармеријски официр, који због тога доживљава душевно растројство. Не би се могло рећи да у овом наративу нема романтичарских и шилеровских елемената, али тема хајдучије раскриљује још једне двери ка роману *И жив и мршав*.

И жив и мршав није есклиците књига о судби српског национа у историјском контексту, што чини идејни основ многих Поповићевих повести, у казивањима шумадијског сељака Милутина Остојића, илити у другим делима *Кућа Лукића*, *Чарайићи*. Роман *И жив и мршав* приповеда о разбојничким чињењима оних који без епске части и ауре развејавају зло и смрт по шумадијским обронцима и селима, остављајући пустолине за собом, дубоке попут сопствених душа. Ови црни волшебници, Јоваш и Варнава, одевају на себе историјске биографије Милоја Игњатијевића Кореје из села Бање и Миливоја Марићевића, из устанничког села Орашца. Њихове подеране, крпљене, наново кројене књижевне одежде постају наративно ткање неког новог предања, романа који се одметнуо у особену зачудну фиктивну творевину. Марио Варгас Љоса у есеју „Истина о лажима” наводи како се само у роману лажима стиже до истине.

Романескни и приповедачки опус Данка Поповића поседује трагичку црту, упитаност човека, попут библијског Јова, над сопственом убогом судбином, сред апокалиптичне историје. Његова улога нас подсећа и на Есхила, илити неког од првих трагичких актера, који усамљен на сцени приповеда о безграничној сили богова. Роман *И жив и мршав* карактерише другачије трагичко значење, његови јунаци омеђени су страхом који није инициран запитаношћу пред судом историје, о себи и свом национу, они се не боје богова, Хада, нити Бога створитеља Саваота, боје се само себе, њихово лице је лице смрти, људско наличје.

У овом неореалистичком, помало надреалном роману, налик на Хармсове приче, платна експресионистичких сликара, филмске секвенце, с помало ироније, сатире, пародије, гротеске у бахтиновском

фолклорном поимању, казује се о хајдучији на размеђи две велике војне, у ондашњој Краљевини Југославији, Дунавској бановини, Србији, у време успона фашизма, великих политичких размирица, субобљених идеологија. Роман *И жив и мртјав* поетичко исходиште тражи у естетској идеологији, уткајући у себе и свесно и несвесно нит књижевних предака Светолика Ранковића и Данка Поповића.

Психолошки, национални, естетски реализам само су прозни валери које кроз генеричку вертикалу спаја заједничко просторно обележје. На тај начин, митско, историјско и књижевно поднебље под Букуљом постаје универзални уметнички топоним попут Маркесовог Маконда, или вароши у Фелинијевом *Амаркорду*, као сећању на вечно детињство. Овде још увек искре магичне и креативне моћи, због чега искреног срца и отвореног ума ишчекујемо неку нову „нашу” књигу, како нас то једне јесење вечери заветова Данко Поповић, која нас учи да спознамо себе и свет у којем вековима постојимо.

Хвала вам.

*Беседа Ивана Злајковића,
добитника награде „Данко Поповић”*